

Aktiekomitee „Aanhechting Kapellen” opgericht

Inwoners van Hoogboom (Ekeren) wensen geen fusie met Antwerpen

De Ekerenaars worden ongeduldig. De fusie met Antwerpen, voorzien op 1 januari 1983, ligt zwaar op hun maag, te meer daar de hele operatie een politieke achtergrond heeft, zo meent men in de poldergemeente. In een nieuwjaarsbrief waarschuwde burgemeester Palinckx al voor de gevolgen van de fusie. Niet alleen denkt hij aan verhoogde belastingen maar erger nog: Antwerpen wordt zo'n grote stad dat de kleine man niet meer zal opgemerkt worden.

Bewoners van afgelegen wijken zoals St.-Mariaburg, Hoogboom en Leugenberg zijn tot de aktie overgegaan. In St.-Mariaburg kwam het reeds eerder tot een referendum, en nu zijn het de bewoners van Hoogboom - Leugenberg die van zich laten horen. Indien de fusie met Antwerpen toch plaatsheeft wensen de inwoners van St.-Mariaburg bij Brasschaat ge-

voegd te worden en deze van Hoogboom bij Kapellen.

Eigenlijk niet meer dan logisch, maar politiciërs zien dat nu eens anders. «Waar halen we voor onze partij de meeste stemmen vandaan?» dat is de kapitale vraag, die ze zich stellen. Juist die houding is men in Ekeren grondig beu.

Trouwens, zo stellen de mensen in Hoogboom, in de fusiewet staat zo netjes vermeld dat erover moet gewaakt worden dat de eenheid van wijken en straten niet mag gebroken worden. Ook met geografische factoren moet worden rekening gehouden. Als motivering voor de samenvoeging van gemeenten wordt gezegd dat de mens centraal staat. Mooie woorden allicht, maar wat is er in de praktijk van terechtgekomen? «Niets», zegt men in Hoogboom en vandaar dat men ook alle vertrouwen in een fusie met Antwerpen heeft verloren.

KAPELLEN

Wanneer Ekeren dan toch in de grootstad moet worden opgenomen dreigt Hoogboom het

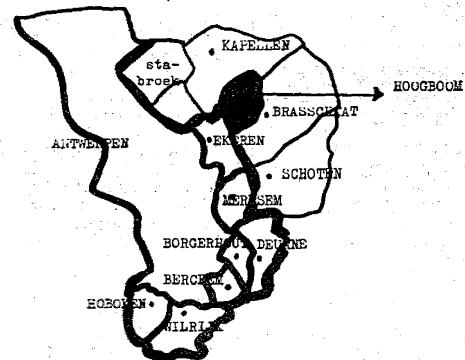
kind van de rekening te worden. Geografisch hoort Hoogboom bij Kapellen. Trouwens tijdens de oorlog, toen Ekeren deel uitmaakte van Groot - Antwerpen, werd Hoogboom bij Kapellen gevoegd. Na de oploog werd deze situatie ongedaan gemaakt. De Hoogbomers komen zelden in het centrum van Ekeren. Ze winkelen in Kapellen en de plaatselijke jeugd gaat ook in de buurtgemeente naar school. Eigenlijk hebben de Hoogbomers niets met Ekeren, laat staan met Antwerpen te maken.

Om hun eisen kracht bij te zetten werd in september 1980 een aktiekomitee opgericht: Aktie Aanhechting Kapellen (AAK). Tijdens een tweetal vergaderingen werd naar de mening van de wijkbewoners getoetst. Van de 3.500 verzamelde formulieren (de aktie loopt nog) sprak 98 procent zich uit voor de aanhechting bij Kapellen.

Andere akties zullen volgen. Er zijn zelfklevers en affiches in de maak en daarbij gaat men het niet laten. Volledigheids-halve dienen we te vermelden dat de aktiegroep zich ook richt

tot de bewoners van de Ekerse wijken Leugenberg (Klein Heiken), de Zilverenhoek en De Sterre I en II. Verdere inlich-

tingen betreffende de aktie zijn te verkrijgen bij de h. Steven Verlinden, Zwarte Beeklaan 30, 2070 Ekeren (tel. 64.63.42).

— Het donkere gedeelte op het kaartje van groot Antwerpen stelt de Ekerse wijk Hoogboom voor. De wijk ligt geprangd tussen Brasschaat en Kapellen. De wijk hoort geografisch en economisch bij Kapellen.

Ik ben van Ekeren. Ekeren-Hoogboom

Hoe een deel van Ekeren niet met Antwerpen fuseerde in 1983.

Bruno Verbergt

CC Ekeren, 23 mei 2013

Inhoudsopgave

Verantwoording.....	3
De Heerlijkheid Ekeren.....	4
Wat was er aan de hand in Hoogboom en Zilverenhoek?.....	5
De vete na de oorlog (1948-1949).....	5
De bewoners van de Fortsesteenweg (1973).....	7
De fusie van 1976.....	7
De fusie van Antwerpen in 1982.....	11
Ekeren en Kapellen over de fusie van 1976.....	14
Aktiecomitee “Aanhechting Kapellen”.....	16
De gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1982 in Kapellen.....	24

Verantwoording

Marc Goossens, de directeur van het cultuurcentrum Ekeren, ken ik al lang. Toen ik in Leuven het hedendaagse dansfestival Klapstuk leidde, was hij één van de drie belangrijke dansprogrammatoren uit Antwerpen. Naast deSingel en De Beweging was het cultuurcentrum van Berchem, waar Marc dans programmeerde, vanaf eind jaren tachtig een van de voorlopers voor de aandacht voor deze kunstvorm. Ik wist toen al dat Marc in Ekeren woonde en als bedrijfsdirecteur cultuur, sport en jeugd, zo'n twintig jaar later, vond ik het erg bemoedigend dat Marc de leiding zou nemen van het lokaal cultuurbeleid in dit district. Zo'n anderhalf jaar geleden zei ik hem dat mijn *roots* ook in Ekeren lagen, afin, in Kapellen. Ik ben namelijk opgegroeid in Hoogboom. Tot mijn achttiende woonde ik in Ekeren. Toen ik naar Leuven ging studeren was ik plots van Kapellen. Zonder verhuisd te hebben. Het ouderlijk huis staat nog steeds in de Gardenialaan. Dat we een deel van Kapellen zijn geworden, kwam door een autobetoging, zo herinnerde ik me. Ik vond dat toen toch heel bijzonder, herinnerde ik me. Ik dacht dat ik toen een jaar of 14 was.

“Of ik daarover niet eens iets wou komen vertellen in Ekeren?”. Ik dacht dat het een gesprekje zou zijn, op een zondagmorgen, met enkele andere gasten rond de tafel. Ik zei, natuurlijk zonder er goed bij na te denken, ‘ja’. Marc had een avond voor ogen, met ikzelf als enige spreker. Na wat paniek heb ik toch maar toegezegd.

Maar hoe zou ik alle informatie kunnen vinden? Ik contacteerde An Renard, hoofd van de erfgoedbibliotheek en Inge Schoups, stadsarchivaris van Antwerpen. Beide dames vonden het leuk dat een bedrijfsdirecteur plots amateur historicus werd. Ze wilden me zeker helpen, maar krantenartikels van die tijd zijn nog niet gedigitaliseerd. Dat wordt dus kranten uit die periode zoeken en dag na dag herlezen. Tenzij er iemand dat werk al gedaan heeft. Wim D'hooge van het Documentatiecentrum Antwerpse Noorderpolders, dat ik vooral kende als een geheel ‘fout’ ingekaderd centrum (het viel onder het beheer van het district Ekeren terwijl documentatie een gecentraliseerde bevoegdheid is – intussen is een en ander rechtgezet) had ook gehoord van deze lezing en ik geef het hier ootmoedig toe: zonder dit documentatiecentrum was mijn zoektocht pas echt mogelijk geweest over een jaar of 15, wanneer ik hoop van een pensioenrust te kunnen genieten. Ik kreeg een hele archiefmap met zowel krantenknipsels als gestencilde pamfletten, parlementaire handelingen en zelfs enkele foto's (ik vond meteen dat de autokaravaan van Hoogboom en Leugenberg tot de Grote Markt plaatsvond op 28 november 1981. Ik was toen dus 17 en leerling in het laatste jaar van de humaniora). Ik sprak ook met mijn ouders en verkreeg nog informatie van één van de actievoerders, onze overbuur Luc Aendenboom (hij vertelde dat de autokaravaan een groot succes was: toen de eerste auto aankwam op de Grote Markt, moest de laatste nog vertrekken). Een laatste bron die ik gretig gebruikt heb, is Paul Van Steenvoort. Hij was tot vorig jaar collega bedrijfsdirecteur district- en loketwerking en heeft in dat laatste jaar voor mijn en zijn medewerkers, als introductie op een dag rond ‘werken als ambtenaar voor stad én districten’ een historische inleiding gegeven over de fusie van 1983.

Hier gaan we dan. De geschiedenis van de fusie met Antwerpen en de afscheuring van Hoogboom en Leugenberg.

De Heerlijkheid Ekeren

Geen één gemeente is altijd geweest wat ze nu is¹. Zo ook Ekeren niet. Op de website van de stad Antwerpen staat er

Op het einde van de vijftiende eeuw was Ekeren verdeeld onder drie heren, maar in het begin van de zestiende eeuw kwam daar verandering in. De samenvoeging van het hele grondgebied werd door aankoop definitief vastgelegd. [In 1714 kwam de volledige heerlijkheid Ekeren onder het bewind van één familie, die van de heren van Salm Salm – cfr straat in St-Andries]

Het grondgebied van de oude heerlijkheid Ekeren omvatte het huidige district Ekeren, de gemeenten Hoevenen, Brasschaat en Kapellen en een stukje gebied dat momenteel bij de kernstad Antwerpen hoort. In die periode was Ekeren een van de grootste heerlijkheden van het hertogdom Brabant.

Met de Franse revolutie op het einde van de achttiende eeuw kwam een einde aan de oude instellingen. Onder de nieuwe bewindvoerders werd Ekeren een gemeente en ressorteerde het onder het Département des deux-Nêthes. Vanaf 1795 hoorden Hoevenen en Kapellen niet langer bij de municipaliteit van Ekeren, maar tot die van Stabroek, om in 1800 zelfstandige gemeenten te worden. Hoevenen kwam van 1828 tot eind 1865 enige jaren terug bij Ekeren.

Brasschaat werd een zelfstandige gemeente in 1830.

In 1846 werd bijna de helft van het grondgebied van de toenmalige gemeente Ekeren afgestaan aan de gemeente Kapellen.

Door de uitbreiding van de haven werd op 22 maart 1929 opnieuw een groot grondgebied afgestaan, ditmaal aan de stad Antwerpen.

Op een blog over Ekeren² staat wat meer uitleg:

De polderdorpen Oorderen, Wilmarsdonk, Oosterweel... verdwenen volledig. Het grondgebied waar nu de wijken Schoonbroek en Rozemaai zijn, waren dus Ekeren tot en met 1929. Die wijken werden eind de jaren 50/begin jaren 60 van vorige eeuw verkaveld en volgebouwd. Vooral havenarbeiders, onderwijzend personeel en brandweermensen kwamen er wonen. In die tijd moest stadspersoneel immers op het grondgebied van de stad wonen. Wel waren die mensen van meet af aan aangewezen op het centrum van Ekeren voor hun boodschappen, sportverenigingen, jeugdbewegingen, sociaal leven, ...

Ook in 1983 gingen er gedeelten (ruim 3.000 inwoners – het juiste aantal blijken er 7823

¹ Geen een is overdreven. In Genk bv. zijn de gemeentegrenzen sinds 1300 niet meer gewijzigd, ook niet in 1976. Bokrijk is altijd al een deel van Genk geweest.

² <http://ekeren.skynetblogs.be/archive/2009/01/29/respect-voor-de-historische-grenzen-van-de-stad-antwerpen.html>, geraadpleegd op 5 mei 2013.

te zijn, volgens inwonersaantallen op Wikipedia) naar de gemeente Kapellen. [2]

Deze blogger slaat de tweede wereldoorlog over. De Duitse bezetter heeft toen immers al een grenscorrectie doorgevoerd, samen met een fusie tot Groot-Antwerpen, waarbij Hoogboom en Zilverenhoek tot Kapellen zouden behoren. Enige verschil met die plannen en de huidige situatie was dat als grens voor Leugenberg toen nog de Zwarte Beek gebruikt werd, die begin jaren tachtig moeilijk te zien en dus te vatten was. In de plaats werd nu de Puihoek als grens voorgesteld – ten noorden van het Klein Heiken was de Zwarte Beek de oude grens tussen Ekeren en Kapellen.

In het tijdschrift Gierik³ (2011) schrijft Dirk Martin in zijn artikel *Antwerpen tijdens de Tweede Wereldoorlog*:

Ingrijpender was dat de stad en Berchem, Borgerhout, Deurne, Hoboken, Merksem, Mortsel, Wilrijk en een stuk van Ekeren eind 1940 onder Duitse druk de 'wens' formuleerden te fusioneren tot Groot-Antwerpen (de fusie verscheen in het Staatsblad van 21 september 1941; toen hadden de Duitsers de gemeenteraden al maanden afgeschaft). De 'grote agglomeratie' moest niet alleen een kader scheppen voor de toekomstige ontwikkeling van de wereldhaven, maar paste ook in een autoritaire herstructurering van stad en land, die het de bezetter vooral op politieel vlak makkelijker moest maken. Toch waren er al voor de oorlog stemmen opgegaan om de bestuurlijke grenzen van de stad aan de economische aan te passen.

Herwig Jacquemyns schrijft hierover in het tweede deel van België in de Tweede Wereldoorlog⁴: *De beweegredenen die tot de oprichting van Groot-Antwerpen geleid hebben, worden opgesomd in de memorie van toelichting: 'Dank zij deze éénmaking wordt de politie onder één gezag geplaatst en kan ze op het ganse grondgebied van de agglomeratie optreden. De unificatie van de regieën van water, gas en electriciteit laat deze diensten toe dezelfde voordelen aan alle inwoners te verstrekken. Er komt éénheid in de organisatie van de brandweerdiensten en ook op het gebied van onderwijs en culturele instellingen wordt orde geschapen. Tenslotte zal de éénmaking een betere verdeling van de levensmiddelen onder de bevolking van de ganse agglomeratie bevorderen.'*

Wat was er aan de hand in Hoogboom en Zilverenhoek?

De vete na de oorlog (1948-1949)

De eerste krantenartikels die bijgehouden werden door het documentatiecentrum dateren van 1949. Op 28 februari 1949 verschijnt er in *Het Handelsblad* een artikel van een zekere J. Br. met als titel *Ekeren en Kapellen stopten de vredespijp in de grond. Aan wie mag Hoogboom en Zilverenhoek belasting betalen...* Het gaat zo.

³ Gierik, 2011, jaargang 29/110.

⁴ JACQUEMYS, H. (1984: vijfde druk) *België in de Tweede Wereldoorlog. Deel 2: Een bezet land*. Kapellen: DNB/Uitgeverij Pelckmans, p. 87

Daar is een probleem dat sinds jaren het volk, dat op de grens van Polder en Kempen woont, intens bezighoudt en met de tijd de allure kreeg van een wespennest. (...) Kapellen eist met man en macht de gehuchten Hoogboom en Zilverenhoek op, die beiden sinds jaar en dag aan Ekeren toebehoren. En het volk der beide redekavelde gemeenten, én het volk der beide betwiste gehuchten houdt er een aparte mening op na.

Volgt een bijzondere uiteenzetting over de minister van binnenlandse zaken die via de provinciegouverneur aan de gemeenten vraagt hun grenzen door te geven. De Kapelse gemeenteraad geeft de grenzen van tijdens de oorlog door en probeert zo dus Hoogboom en Zilverenhoek te annexeren. Beide gehuchten staan er blijkbaar om bekend vlot belastingen te betalen.

Het artikel stelt dat er *sinds geruime tijd, wij zeggen zelfs sinds het ontstaan van Hoogboom en Zilverenhoek, bij de bewoners van gezegde gehuchten een zekere wrevel ontstaat ten aanzien van Ekeren. Niet bij allen, bij velen. De redenen hiertoe zijn echter zeer verscheiden. Hoogboom ligt één uur en drie kwartier verwijderd van het gemeentehuis van Ekeren. Tegenover Kapellen bedraagt deze afstand te voet slechts een half uur. Dit brengt begrijpelijkerwijze niet onbelangrijke moeilijkheden mee voor de bewoners der gehuchten in kwestie. Inderdaad zou het voor hen veel gemakkelijker zijn, moesten zij zich voor hun zaken kunnen begeven naar het gemeentehuis van Kapellen.* In het artikel staat ook een klein hilarisch kader over de bakker en de huisbaas. Die bevinden zich veelal in Kapellen, zeggen de inwoners van Hoogboom. Maar de auteur merkt op dat die daar blijven wonen bij een aanhechting bij Ekeren of Kapellen, en dat dat dus geen geldige argumenten kunnen zijn.

In het derde en laatste artikel uit de reeks die *Het Handelsblad* aan dit conflict wijdt, wordt brandhout gemaakt van de Hoogboomse argumenten: *Oorderen en Wilmarsdonk liggen wel vijf kwartier per tram van hun gemeentehuis en zou men Putte dan aan Nederland moeten afstaan?* Neen, het gaat om werk van politici in de coulissen: burgemeester Stokmans van Kapellen is voor. Burgemeester Aertssens van Ekeren is tegen. Senator Godding van Kapellen laat zich voor de kar spannen van de gehuchten (is het om blauwe stemmen te ronselen?) en burgemeester Craeybeckx van Antwerpen zou een snood plan hebben om Kapellen te steunen en dan kan hij makkelijker Ekeren inpalmen bij het Groot-Antwerpen. Maar had hij niet na de oorlog gezegd er nooit aan te denken de rangemeenten terug bij de stad aan te hechten? *Het Handelsblad* weet in ieder geval dat het een links maneuver is om de gehuchten aan Kapellen te hechten. *Het Handelsblad* legt uit hoe het eigenlijk een vorm van *gerrymandering*⁵ is: Kapellen heeft de katholieke stemmen van de gehuchten niet nodig, maar Ekeren wel, want zonder die gehuchten zal het rood kleuren. De grieven van de inwoners van de gehuchten zijn deels terecht, maar Ekeren kan dat oplossen door dagelijks een ambtelijk bediende zitting te laten houden in de gehuchten van 14 tot 15u. Hij zou dan voor 16u terug zijn om alles nog netjes en chronologisch in de registers te kunnen inschrijven.

In de *Gazet van Antwerpen* bericht Wim Deckers over de zaak in haar weekendkrant van

⁵ Gerrymandering of kiesrechtgeografie is een controversiële manier om verkiezingsdistricten opnieuw in te delen, meestal ten voordele van een meerderheidspartij, waarbij gepoogd wordt het aantal 'nutteloze' stemmen voor de andere partij zo groot mogelijk en voor de eigen partij zo klein mogelijk te maken. Genaamd naar Elbridge Gerry, een gouverneur van Massachusetts, die het kiesdistrict zo raar indeelde dat het op de kaart de vorm van een salamander kreeg.

2 en 3 april 1949. Blijkbaar had Ekeren wel aangeplakt dat inwoners van Hoogboom hun mening konden komen geven aan de Bestendige Deputatie op een dag in december 1948. Slechts zes personen daagden op en twee ervan waren ervoor bij Ekeren te blijven. Er werd blijkbaar wel een referendum gehouden in Hoogboom en Leugenberg, maar dat was op een anoniem briefje en werd dus niet erkend. Een meerderheid wou wel bij Kapellen aangehecht worden. Een cafébazin uit Hoogboom komt aan het woord in de krant. Niet alleen de afstand tot het gemeentehuis is een argument, ook de belastingen. In Ekeren betaalt ze 1500 fr. om haar radio in het staminee te laten spelen, in Kapellen slechts 750 fr. Ook de opcentiemen verschillen, schreef *Het Handelsblad* al: *in Ekeren betaalt men 470, in Kapellen slechts 423 (of 463, moeilijk leesbaar). Daar bij die laatste verklaring zal het paard wel gebonden gelegen hebben. En wie heeft er niet het recht voor zijn eigen profijt te spreken?* Maar de *Gazet van Antwerpen* laat ook een standplaatshouder aan het woord: die vergoeding is dan weer duurder in Kapellen dan in Ekeren. Het is moeilijk beslissen. Maar als de gehuchten naar Kapellen gaan, dan is het onterecht dat Rozemaai bij Antwerpen hoort!

De bewoners van de Fortsesteenweg (1973)

In een klein item in De Nieuwe Gazet van 7 november 1973 staat dat de inwoners van de Fortsesteenweg en van de linkerkant van de Heidestraat protesteren tegen de keuze die hen opgelegd wordt: of ze bij Brasschaat willen horen dan wel Ekeren willen blijven? Ze willen een deel van Kapellen worden (wat, in 1983, zal geschieden).

De fusie van 1976

België telde bij de onafhankelijkheid in 1831 2489 gemeenten⁶. Dit betekende een (kleine) vermindering in verhouding met het Nederlandse en Franse tijdvak. Door bepaalde demografische en/of economische ontwikkelingen werden er na 1830 af en toe nieuwe gemeenten gecreëerd, en slechts sporadisch enkele afgeschafte of samengevoegd. In 1928 bereikte het aantal gemeenten een hoogtepunt met 2675. Dit aantal bleef min of meer constant tot in 1961. Voor de jaren zestig gebeurden fusies (evenals splitsingen overigens) min of meer ad hoc op basis van een procedure beschreven in de toenmalige provinciewet. Vaak had de fusie te maken met stadsuitbreiding, zoals de opheffing van de gemeente Mariakerke in 1899 (dat grotendeels bij Oostende werd gevoegd), de gemeenten Neder-Over-Heembeek en Haren die in 1921 bij de stad Brussel werden gevoegd, of de aanhechting van de gemeenten Lillo, Berendrecht en Zandvliet bij Antwerpen in 1958 in het kader van de havenuitbreiding.

⁶ Basiswerk over de fusie van 1976 is het doctoraatsonderzoek van Koen De Ceuninck: DE CEUNINCK, K. (2009), *De gemeentelijke fusies van 1976. Een mijlpaal voor de lokale besturen in België*, Brugge: Vanden Broele, 480 p.; zie ook BLOCK, Th., DE CEUNINCK, K., REYNAERT, H., e.a. (2007), 'De lokale macht in Vlaanderen ontbloot', in: DEVOS, C. & VOS, H. (red.), *Over de dynamiek van de politiek. Een kwarteeuw politieke machtsverschuivingen*, Gent: Academia Press, p. 26-27; ACKAERT, J., 'De samenvoeging van gemeenten in het Vlaamse Gewest: vijftien jaar later', in: Gemeentekrediet, 1991, 2, pp. 27-48; MAES, R. (1974), *Schaalvergroting en fusies van gemeenten*, Brussel: Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten, 39 p.; MAES, R. (1976), 'De samenvoeging van de gemeenten en de gemeentelijke bestuurskracht', in: Res Publica, 3-4, pp. 275-314; MAES, R. (1977), 'De samenvoeging van gemeenten. Studie van het besluitvormingsproces', in: Res Publica, 2, pp. 221-244;

Het vastleggen of wijzigen van gemeentegrenzen was in de Belgische Grondwet voorbehouden aan de wetgevende macht, dat wil zeggen in principe kon enkel het parlement via een wet gemeenten creëren, samenvoegen of grenzen wijzigen. Tot een systematische fusie kwam het maar na de Eenheidswet⁷ die in 1961 gestemd werd en waarbij hoofdstuk vier gewijd was aan de territoriale organisatie van de gemeenten. De bevoegdheid om gemeenten op te heffen werd voor een periode van tien jaar aan de uitvoerende macht toevertrouwd. Een koninklijk besluit was voldoende, het zou nadien door de twee kamers moeten worden bekrachtigd alvorens het kracht van wet kreeg. Het voorstel tot een samenvoeging moest uitgaan van de minister van binnenlandse zaken en worden overlegd in de ministerraad. Het moest worden verantwoord door overwegingen van geografische, taalkundige, financiële, economische, sociale of culturele aard⁸. Deze procedure stelde ook als duidelijke eis dat de minister zijn voorstel aan de betrokken gemeenteraden en de bestendige deputatie van de betrokken provincie zou voorleggen. Deze hadden dan drie maanden de tijd om over dit voorstel een advies uit te brengen. Indien er binnen die termijn geen advies werd uitgebracht dan werd het advies verondersteld gunstig te zijn. De procedure kende tevens financiële steun toe aan de uit samenvoeging ontstane gemeente. Alle voormalige gemeenten die nog zelfstandig waren op 1 januari 1961 moegen zich deelgemeente noemen van de fusiegemeente, maar hebben geen bestuurlijke functie meer.

De procedure betekende een aanzienlijke vereenvoudiging voor fusies en grenswijzigingen. Tussen 1961 en 1971 werden zo reeds 304 gemeenten opgeheven. Het aantal Belgische gemeenten liep terug van 2663 in 1961 tot 2586 in 1965, 2359 in 1971 en tenslotte 596 in 1977 en 589 in 1983.

Op basis van de Eenheidswet kwam in 1964 de eerste systematische reeks fusies tot stand. Het ging over 110 kleine gemeenten die samengevoegd werden tot 37 nieuwe, grotere gehelen. De meeste van die gemeenten lagen in Wallonië. Deze fusie gaf aanleiding tot weinig weerstand, omdat het meestal om zeer kleine gemeenten ging die financieel nauwelijks nog armslag hadden. Soms voegde men landelijke gemeenten samen (zo bijvoorbeeld Opdorp bij Buggenhout, of de gemeenten Bergilers, Grandville, Lens-sur-Geer, Wouteringen en Oerle die samen de nieuwe gemeente Oerle (Oreye) gingen vormen), soms ook kleinere gemeenten bij de aangrenzende stad (zo bijvoorbeeld de samenvoeging van o.a. Eine, Ename, Nederename, Edelare, Bevere, Leupegem en Volkegem bij Oudenaarde, en Emelgem dat bij Izegem werd gevoegd).

Ook de fusies van 1970 en 1971 gebeurden op basis van de Eenheidswet. De fusies van 1970 waren een pak talrijker: er waren 300 gemeenten bij betrokken, die samengevoegd werden tot 95 nieuwe. Opvallend in deze reeks is bijvoorbeeld de fusie van Brugge met zeven aangrenzende gemeenten, waardoor een nieuwe

⁷ De Eenheidswet (13 januari 1961) of ook nog de wet voor de economische expansie, de sociale vooruitgang en het financieel herstel was een initiatief van de regering Gaston Eyskens (met liberalen en christendemocraten). Het wetsvoorstel had veel weg van een soort vijfjarenplan gericht op een verbetering van de economische situatie. Dit moet gezien worden in de toenmalige context: er was een stijgende werkloosheid, een aantal kolenmijnen in Wallonië werden gesloten, de staatsschuld steeg, en de kolonie Congo was pas onafhankelijk geworden (Wikipedia).

⁸ Ackaert & Dekien, 1989, pp. 7-8

grote stedelijke gemeente ontstond. Ook kleinere gemeenten werden samengevoegd (bijvoorbeeld de oprichting van de gemeente Brakel door vijf kleinere gemeenten op te heffen).

De laatste reeks fusies op basis van de Eenheidswet vond plaats in 1971. In feite ging het om een aantal fusieprocedures die men al had opgestart, maar die men niet meer binnen de voorgeschreven einddatum zou kunnen rondkrijgen. De procedure werd daarom bij wet met een jaar verlengd. Hierdoor werden 30 gemeenten afgeschaft.

In 1970-71 werd bij grondwetswijziging het principe van decentralisatie van bevoegdheden naar provincies en gemeenten wettelijk verankerd. Er zou echter eerst een grootschalige schaalvergroting nodig zijn om over te kunnen gaan tot die decentralisatie. De Belgische regering (de bevoegdheid over gemeenten is dan nog niet Vlaams) beslist om per 1 januari 1976 een grote fusieoperatie door te voeren. De fusiereeksen vóór 1976 waren alles bij elkaar bescheiden in aantal en wekten weinig weerstand. Dat lag helemaal anders bij de fusies die op 1 januari 1977 in werking traden, op basis van de wet van 23 juli 1971 'betreffende de samenvoeging van gemeenten en de wijziging van de gemeentelijke grenzen', die de principes van de eenheidswet (dewelke slechts tien jaar geldig waren) verlengde en aanpaste⁹. De procedure die men daarvoor hanteerde legde een ruime beslissingsbevoegdheid bij de toenmalige regering en in het bijzonder bij de minister van binnenlandse zaken Michel. Het was aan de minister om fusievoorstellen te formuleren die men voor advies voorlegde aan de betrokken gemeenteraden. Enkel overwegingen van geografische, economische, sociale, culturele of financiële aard konden een samenvoeging verantwoorden. Die hadden dan een termijn van 90 dagen om over dit voorstel een advies te formuleren. De eindbeslissing werd genomen binnen de regering Tindemans I, een coalitie tussen de christendemocratische CVP en de liberale PVV. De Volksunie en de socialisten vormden de oppositie.

Met dit 'plan Michel' werd het aantal Belgische gemeenten van 2359 tot 596 gereduceerd¹⁰. Doel was grotere gemeenten te verkrijgen in oppervlakte en inwonersaantal, zodat ze een grotere leefbaarheid, bestuurskracht¹¹ en autonomie ten overstaan van het centraal gezag zouden kunnen verwerven. De fusie werd op relatief korte tijd doorgedrukt¹² en ging in tegen de wens van veel gemeenten. Dit leidde in

⁹ MALVOZ, L. & VERBIST, C. (1976), *Een België van 589 gemeenten. Bestuursgeografische aspecten van de samenvoegingen*. In: Gemeentekrediet van België, 115, p. 25.

¹⁰ Op 16 augustus 1972 lekte een nota van directeur-generaal Raymond Costard aan de minister van binnenlandse zaken uit in *La Libre Belgique*. De nota bevatte fusievoorstellen voor alle gemeenten behalve de gemeenten van de vijf stedelijke agglomeraties. Na de fusie zouden er nog 582 gemeenten overblijven. Vanaf dat moment worden lokale politici en de publieke opinie zich bewust van een mogelijke grootschalige fusieoperatie. Men sprak dan ook van het plan Costard.

¹¹ Bestuurskracht wordt volgens politologen beïnvloed door vijf factoren : omgevingsfactoren (aantal inwoners, fysieke structuur, ...), financiële mogelijkheden en beperkingen, personeel (politiek en ambtelijk), wijze van organisatie en communicatieve processen. Schaal is dus slechts één element. Cfr. DE LEEMANS, M. (2001), 'Bestuurskracht en kerntaken', in : *De Gemeente*, 6, p. 69

¹² In 1974 worden de fusievoorstellen aan de gemeenten voorgesteld. De regering Tindemans wordt uitgebreid met het Rassemblement Wallon en Joseph Michel wordt minister van binnenlandse zaken. Op 9 september 1974 kondigt minister Michel aan dat hij de fusieoperatie zal starten.

sommige gemeenten tot bitter verzet tegen de plannen, dat overigens maar af en toe succes had. Er waren heel veel en veel tegenstrijdige adviezen van de lokale besturen, zodat het een quasi onmogelijke opdracht werd met alle adviezen rekening te houden. Op 6 oktober 1975 werd een wetsontwerp in de kamer ingediend. De kamer kon hiertegen geen amendementen meer inbrengen: het werd enkel ter bekrachtiging voorgelegd. Op deze werkwijze kwam veel kritiek: de socialisten namen in de Senaat zelfs geen deel aan de stemming.

Voor het overgaan tot dergelijke herstructurering gaf de minister motivaties vanuit diverse invalshoeken. De toenmalige lokale overheden kampten met heel wat financiële moeilijkheden. De minister wou via een fusie de gemeenten terug financieel gezond maken. Een tweede motivatie bestond erin om kleine landelijke gemeenten te voorzien van geschoold personeel. Vaak waren deze gemeenten niet in staat om voldoende geschoold personeel te vinden. Ten derde moest er een verhoogde solidariteit komen tussen centrum- en landelijke gemeenten. Een fusie zou ervoor zorgen dat inwoners van de randgemeenten mee de financiële lasten zouden dragen voor de publieke diensten die ter beschikking werden gesteld door een centrum stad. Er moest een einde komen aan de lokale versnippering. Vele randgemeenten waren zodanig uitgebreid en met de stad verweven zodat ze een geheel vormden. Ook moesten de toenmalige gemeenten worden aangepast aan de realiteit van de veranderende leefwereld van mensen waar afstanden steeds kleiner werden. *Er werd me verteld, maar ik heb dit niet bevestigd gekregen, dat de federale overheid, als compensatie, de schulden van de gemeenten die zouden fusioneren, wil overnemen.* In totaal ontsnapten van de 2359 gemeenten die in 1976 bestonden slechts 92 aan een fusie, onder meer de 19 tweetalige gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en een aantal faciliteitengemeenten die omwille van hun taalregeling niet konden fuseren (o.a. Mesen, Ronse, Herstappe, Vloesberg). Het gemiddelde aantal inwoners per gemeente steeg op 1 januari 1977 van 4136 naar 16.565, de gemiddelde oppervlakte van 13 naar 52 km². In een recent artikel¹³ schetst Koenraad De Ceuninck het Europese perspectief. België staat met zijn gemiddeld aantal inwoners per gemeente op de 11^e plaats in het Europa van de 27 lidstaten. In Denemarken, een voorbeeld voor onze huidige minister van binnenlandse aangelegenheden Geert Bourgeois, telt een gemeente gemiddeld 56.600 inwoners en er zijn slechts zeven gemeenten met minder dan 20.000 inwoners (dat zijn dan meestal eilanden).

Wat waren nu de voor- en nadelen van de gemeentelijke fusies?

In 1989 voerde Ackaert & Dekien¹⁴ een beleidsevaluerend onderzoek bij de gemeenten naar de fusies van 1976. Hieruit kwam naar voren dat de fusies niet eenduidig positief werden geëvalueerd. De meerderheid of 57% van de

¹³ DE CEUNINCK, K. (2013), 'Fusies van gemeenten, spelerei of noodzaak ? Een korte blik over de grenzen', in : Vlaams Tijdschrift voor Overheidsmanagement, 2013-01, p. 31-44.

¹⁴ ACKAERT, J. & DEKIEN, C. (1989). *Samenvoeging van gemeenten: veranderingen in de gemeentelijke organisatie en beleidsvoering*. Beleidsevaluerend onderzoek met betrekking tot de gemeenten uit het Vlaamse Gewest, Leuven: KULeuven afdeling bestuurswetenschappen.

bestuurders beoordeelde de samenvoegingoperatie positief tegenover 25 % die het negatief beoordeelde; de rest reageerde neutraal. Er waren diverse redenen waarom men dit positief evolueerde: betere organisatie, betere dienstverlening, betere dossiervoorbereiding, betere bestuurbaarheid, beter management, meer mogelijkheden inzake infrastructuur, meer mogelijkheden inzake technische uitrusting en beter teamwork. Bovendien werden fusies ook positief geëvalueerd omdat ze de financiële autonomie en armslag van de gemeentes verruimde en de politisering afremden. Er waren ook vele punten van kritiek ten aanzien van de fusies: de bruuske en onvoldoende voorbereide fusieoperatie, het gebrek aan inspraak van de gemeente, de financiële kosten van de fusieoperatie, het ontbreken van een echt centrum in de gemeente, gebrekkige motivatie bij het personeel, politieke wedijver tussen de deelgemeenten en de groter wordende afstand tussen de burger en het bestuur. Wanneer aan de bestuurders werd gevraagd of zij van oordeel waren of de gemeenten bestuurskrachtiger waren geworden, antwoordde 48,7% positief en 21% negatief. Voor 30% viel er geen merkbaar verschil waar te nemen.

Toch zou de fusieoperatie, ondanks de vele tegenstand, geslaagd zijn. Gemeenten zijn er sterker uit gekomen en waren klaar om een efficiënter beleid te voeren. Maar niettemin zou de manier waarop de fusieoperatie werd doorgevoerd ervoor hebben gezorgd dat er rond fusies in België een jarenlange taboesfeer is blijven hangen.

De fusie van Antwerpen in 1982

De laatste fusie was die van de stad Antwerpen met zeven van haar randgemeenten. Dat gebeurde volgens de dezelfde procedure en met hetzelfde Koninklijk Besluit als de fusies van 1977, maar de fusiewet van 30 december 1975 trad hier pas in voege op 1 januari 1983, wegens het specifieke karakter van de fusie. Alle gemeenten hadden hoge inwonertallen en bovendien aanzienlijke financiële problemen. *Helaas voor die gemeenten was er een oliecrisis uitgebroken en kon de federale overheid de schulden niet meer overnemen*¹⁵. Met alle nefaste gevolgen voor de Antwerpse stadskas tot gevolg.

¹⁵ Wij konden niet nagaan hoe de vork precies aan de steel zit m.b ;t ; de kwijtschelding van de gemeenteschulden. Feit is dat de Antwerpse schuld in 1983 niet kwijtgescholden werd. Anderzijds is het onduidelijk in welke mate de schulden in 1977 wel kwijtgescholden werden. Hier en daar zijn wel verwijzingen te vinden van nieuwe investeringen en schulden in gemeenten na 1977, wat erop kan wijzen dat deze inderdaad terug meer ademruimte hebben gekregen. Nick Dobbelaere schrijft bv. op de website van PvdA : *De historische schuld van Antwerpen dateert van de fusie op 1 januari 1983 van de stad met de huidige districten. Bijna alle andere Belgische gemeenten fusioneerden al op 1 januari 1977. De staat nam de bestaande schulden van alle gefusioneerde gemeenten over zodat ze met een schone lei konden beginnen. Toen zes jaar later ook Antwerpen fusioneerde, zag de regering geen financiële ruimte meer voor de overname van de Antwerpse schulden. De nieuwe fusiegemeente Antwerpen werd vanaf dag één geconfronteerd met een gigantische schuld van omgerekend meer dan 1 miljard euro (42,388 miljard Belgische frank destijds)*. Ook Patrick Van de Perre schrijft in Gazet van Antwerpen op 22 december 2010 : *Er is een tijd geweest waarin Antwerpen financieel nagenoeg aan de grond zat. Dat is in grote mate het gevolg van de veelbesproken 'historische schuld'. Die was*

De fusie creëerde de grootste gemeente van België naar inwonertal en de derde grootste naar oppervlakte (na Doornik en Couvin). De voormalige gemeenten werden districten genoemd, en kregen, via een districtsraad van door de politieke partijen aangestelde personen een officieuze, adviserende functie binnen het stadsbestuur..

De gemeenteraad van de stad Antwerpen keurde in 1975 unaniem een motie goed ten voordele van de samenvoeging van de Antwerpse gemeenten, schrijft *Gazet van Antwerpen* op 4 en 5 april 1981. Door de gemeenteraden van de Antwerpse randgemeenten werd op diezelfde samenvoeging heftig gereageerd. Burgemeester Louis Kiebooms (Wilrijk) en Maurice Dequeecker (Deurne) gingen in die dagen met gebalde vuisten naar minister Joseph Michel. Feit is dat de socialistische mandatarissen eind 1976 zich bij de fusie, ook in het Antwerpse, hadden neergelegd. Ondanks een passus in die zin in de aanhef van het bestuursakkoord van Deurne (BSP-CVP), diepte begin 1978 burgemeester Dequeecker de anti-fusie strijdbijl weer op. Ook ABVV verzet zich tegen de fusie: er is geen gelijkvormigheid van personeelskaders en men vreest dat de ambtenarij van de deelgemeenten naar de pijpen van de Antwerpse directies zal moeten dansen. VU-kamerlid De Beul grijpt naar buitenlandse modellen van deelgemeenteraden. Maar het grootste struikelblok is financieel. *Gazet van Antwerpen: De begroting van de stad Antwerpen is catastrofaal. De begrotingen van de gemeente Deurne en Borgerhout zijn al niet veel beter.* Alle belastingsreglementen zullen op elkaar moeten afgestemd worden.

Hoe het verder evolueert in Antwerpen: de binnengemeentelijke decentralisatie.

De grootstad die Antwerpen, naar Vlaamse normen althans, wordt per 1 januari 1983, is een serieuze uitdagingen voor de democratie. Plots zijn er immers relatief gezien minder vertegenwoordigers per inwoner in de gemeenteraad: de kloof tussen de burger en het centraal lokaal bestuur wordt groter. Dat was al het geval met de fusies van 1929 (Rozemaai en Schoonbroek) en die van 1958 (Berendrecht, Zandvliet en Lillo), maar werd nu plots wel heel groot. De fusiewet van 1971 liet de gemeenten toe hun naam te behouden als deelgemeente (daarom bv. dat de post nog steeds de vermelding *2180 Ekeren (Antwerpen)* gebruikt), maar de deelgemeente kreeg geen enkele bestuurlijke bevoegdheid meer. In Antwerpen neemt men dan drie beslissingen:

- de oude gemeenten behouden hun grenzen en worden negen districten: Berendrecht, Zandvliet en Lillo worden één district;
- de oude gemeentehuizen worden districtshuizen die de administratieve bevoegdheid blijven hebben voor bevolking en burgerlijke stand. Men zal tot nu in veel districten nog blijven spreken van het gemeentehuis;
- in elk district worden districtsraden geïnstalleerd die een adviesbevoegdheid hebben ten aanzien van de gemeenteraad. Ze worden bevolkt door personen

opgebouwd nadat bij de fusie in 1983 de schulden van de verschillende fusiegemeenten niet waren kwijtgescholden. In 2002 vertoonde het begrotingsresultaat nog een negatief saldo van 18 miljoen euro.

aangeduid door de politieke partijen volgens hun aantal zetels in de gemeenteraad.

De oprichting van de districten heeft dus als doel de eigenheid van het district te profileren en de afstand met de burger te verkleinen

Een tien jaar later krijgen aangepaste ideeën hierrond vorm. In de verkiezingsprogramma's van Antwerpen '94 (CVP, VU en onafhankelijken) en van Groen wordt het thema decentralisatie ingeschreven. Vanaf 1995 wordt er een schepen bevoegd voor decentralisatie (de oud Ekerse schepen Bruno Peeters) en zijn jonge kabinetsmedewerker, Philip Heylen, krijgt de opdracht om voorbereidend werk op te starten om het idee van verkozen districtsraden vorm te geven. Een juridisch huzarenwerk, want in zes jaar tijd worden grondwet, gemeentewet, kieswet, gemeentedecreet en gemeentekieswet gewijzigd, zodat vanaf 1 januari 2001 er een echt binnengemeentelijk gedecentraliseerd bestuur in Antwerpen is, met bovenop de gemeenteraad en het college negen verkozen districtsraden en districtscolleges met als voorzitter een 'districtsburgemeester' (een onwettelijke term, die nu ook niet meer gebruikt wordt, aangezien de districtsraadsvoorzitter geen wettelijke bevoegdheden van een burgemeester heeft). De gemeenteraad keurt op 20 maart 2000 de bevoegdheden goed waarover de districten autonoom kunnen beslissen (enkel de burgerlijke stand was bij wet een districtsbevoegdheid, alle andere bevoegdheden worden toegekend (en ingetrokken) door de gemeenteraad; de gemeenteraad stemde in met de overdracht van de persoonsgebonden materies, uitgebreid met het lokaal publiek domein). Over alle andere materies krijgen de districten adviesbevoegdheid.

Politiek gezien was er hierover in het begin geen eensgezindheid. Antwerpen 94 en Groen waren pro, VLD was tegen en de socialistische fractie was een koele minnaar. Stadssecretaris Fred Nolf bijvoorbeeld waarschuwde voor het verdwijnen van de schaalvoordelen. Een politiek akkoord tussen schepenen en fractieleiders van de meerderheid werd bereikt, nadat Marc Van Peel de coalitie op het spel zette. VLD kon instemmen op één voorwaarde: de binnengemeentelijke decentralisatie mocht geen extra geld noch personeel kosten: heel de operatie moest dus budgettair neutraal zijn. Ondanks het feit dat de gemeenteraad ook over de afbakening van de territoria kan beslissen, zag men in 2000 van grenscorrecties af. Pas met het bestuursakkoord van 2012 wordt die mogelijkheid terug opengezet. Waar natuurlijk lang over gediscussieerd werd – en wat mee een rol speelde in de bevoegdheidsoverdracht – waren de budgetten die zouden overgedragen worden. De wet stelde dat budgetten overgedragen moeten worden op een objectieve manier. Samen met het veto op extra budgetten of personeel, bepaalde dit de interpretatie van die overdracht. Zo is het lokaal cultuurbeleid een districtsbevoegdheid, maar blijft de organisatie en werking van de openbare bibliotheek en van het cultuurcentrum een stedelijke, bovenlokale materie. Anno 2013 voert de gehele stedelijke administratie het beleid uit voor tien raden en colleges dat door 267 rechtstreeks verkozenen wordt bepaald.

Ekeren en Kapellen over de fusie van 1976

De *Gazet van Antwerpen* bericht op 6 oktober 1976 - *Kapellen wil Ekeren "ontmantelen"* - dat de Kapelse burgemeester De Rooy (BSP) een plan voorlegt aan de gemeenteraad om in het kader van de grenskorrektes (sic) de wijken Hoogboom, Zilverenhoek, Leugenberg (van Ekeren) en Putte (van Stabroek) aan te hechten. De PVV haast zich om te zeggen dat zij daar ook al altijd voorstander van is geweest. Maar in een enquête zou de Ekerse bevolking zich in 1975 (andere krant schrijft 1973) hebben uitgesproken voor het behoud van het grondgebied: geen aanhechting bij Antwerpen, noch bij Brasschaat noch bij Kapellen. Volgens *Het Nieuwsblad* van 10 en 11 november 1976 waren Leugenberg en Hoogboom voor behoud bij Ekeren, enkel Zilverenhoek had een meerderheid voor aanhechting bij Kapellen. Men had toen blijkbaar afgesproken dat een niet uitgebrachte stem automatisch 'ja' (behoud bij Ekeren) betekende en zo kwam men tot meer dan 90% voor in Leugenberg en Hoogboom en 79% ja in Zilverenhoek. Een uitzondering wordt gemaakt voor 't Fortje. Zij moeten over Kapels grondgebied om de rest van Ekeren te bereiken, tenzij ze langs een bijna onbruikbare smalle weg willen gaan.

Op 25 juli 1977 bericht *De Nieuwe Gazet* over de federale beslissing tot fusie van Antwerpen in 1982. Sinds het vrijgeven van de uitgewerkte fusie laten de buurgemeenten openlijk hun oog vallen op Ekerse gehuchten. Kapellen aast op Hoogboom, De Sterre, Zilverenhoek en een stuk van Leugenberg. Brasschaat is ook gretig en vraagt via grenscorrecties alles ten oosten van de spoorlijn Antwerpen-Essen, dus ook Mariaburg en Donk.

In *De Nieuwe Gazet* van 10 en 11 november 1977 bericht een zekere ML over de Kapelse gemeenteraadszitting. Dat er 841 handtekeningen verzameld werden in Leugenberg en een deel van Klein Heiken om bij de Groot-Antwerpen fusie deel te worden van Kapellen, niet van Antwerpen, noch van Stabroek, dat vragende partij bleek te zijn voor Leugenberg. De Kapelse gemeenteraad was het met dat standpunt eens. Een zekere heer Plouette uit Antwerpen schrijft dat ook Hoogboom best bij Kapellen zou gevoegd worden en ook daarmee is Kapellen het eens. *Gazet van Antwerpen*, dat op 14 november aan deze kwestie een artikel wijdt vermeldt dat de heer Plouette een in Ekeren-Hoogboom wonende Antwerpenaar is, die argumenteert vanuit 'het gezonde verstand' én verwijst naar de aanhechting tijdens de oorlog, wat 'een goede oplossing' was. Dat Kapellen zo reageert, valt op, want Kapellen had een rode burgemeester en Hoogboom (en Leugenberg?) werden door hoofdzakelijk katholieke kiezers bevolkt. Een jaar na de verkiezingen van oktober 1976 was men blijkbaar niet aan het *gerrymanderen* in Kapellen. Natuurlijk, de gehuchten zouden zeker een financieel wingewest kunnen worden voor Kapellen: er woonden immers aanzienlijk wat meer begoede gezinnen. Ook de Regie der Posterijen mengde zich in het debat, over de op grondgebied Kapellen gelegen Essensteenweg en de Mastendreef, die nu al vanuit Brasschaat werden bedeed omdat ze van Kapellen gescheiden werden door het kamp van Polygoon. De PTT vond dat dat stuk maar Brasschaat moest worden, maar daar was Kapellen het niet mee eens. In ieder geval, burgemeester De Rooy beweerde op die gemeenteraadszitting *dat als men ooit een volksraadpleging moest doen in de wijken Putte, Hoogboom, Fortje, Zilverenhoek en Leugenberg, er 86t.h. voor een inlijving bij Kapellen zou uitspreken.*

Het leven van een tiener in Hoogboom in 1977

In 1977 was ik 13 en zat ik in het eerste middelbaar van het Koninklijk Atheneum van Brasschaat. Tot dan bestond mijn leefwereld uit onze villawijk, een verkaveling uit begin jaren zeventig (mijn ouders hebben er in 1972 gebouwd). Het was een droombuurt voor een kind. Veel braakliggende terreinen, een groot bos achter ons (tot aan het fort van Kapellen) en veel bouwerven om in te spelen en allerlei kattenkwaad in te doen. Ik had op de gemeentelijke jongensschool De Platanen mijn lager gedaan. In klassen per graad: derde en vierde bij meester De Sitter, vijfde en zesde bij 'den ouwe', meester Bogaerts. We begonnen de lessen met een kruisteken en gingen maandelijks op vrijdag naar de mis: dat was het dichtst dat we bij de meisjes van de meisjesschool zaten. Feesten vonden plaats in parochiezaal Den Haasdam. We hadden schrik van de soldaten, vooral wanneer ze vrijdagavond bij het naar huis gingen te veel gedronken hadden. We zagen ze soms in peleton marcheren. Voor de sportdag mochten we gebruik maken van hun kazerne, die voor de rest volledig verboden terrein was. Om naar school te gaan moesten we langs de Bernard De Vadderlaan fietsen, maar er waren twee servitudewegen die we soms wel, soms niet mochten gebruiken: de kortste was die langs het *collefabriekske*, maar daar was er een Dobberman waar we langs moesten fietsen. De ander was langs madame Jeanne, die ons niet mocht zien want anders kwam ze achter ons lopen. Nonkel Fons was de schrijnwerker die naast de bibliotheek woonde – ik was gek op zijn 'opafiets'. Verder was er de apotheek, de bakker, de kruidenier en de beenhouwer. De kruidenier is er niet meer, zag ik. De bakker is nu blijkbaar op zondag gesloten.

Naar de mis gingen we in Hoogboom, Zilverenhoek of Ekeren-centrum. In Zilverenhoek waren we ook lid van de sportclub: elke zaterdag met de bus naar het Blosocentrum in Herentals om er te leren skiën, schaatsen of aan oriëntatiewandelen te doen. En in Zilverenhoek was ook een electrozaak: de zoon ervan zat in mijn klas.

Chinees gingen we halen in Mariaburg. Daar was ook het filiaal van onze bank (want toen bestond er nog geen bancontact); lekker eten deden mama en papa in Den Halewijn (in het winkelcentrum van Donk) of in Ten Weyngaert; de Bellefleur was boven hun budget.

Kapellen was inderdaad dichtbij. We gingen er naar de ijzerwinkel (bij Carl) en bij Commissaris kreeg ik schoenen. Soms ging mama er naar de GB, maar ze was meer voor den Delhaize, in Mariaburg. Eén van onze buurvrouwen was cassière in de GB. Haar man gaf les op de technische school van Kapellen. In Kapellen namen we de trein naar Antwerpen, dat was de korste openbaar vervoerroute. Langer kon ook, met de bus uit Kapellen-centrum of uit Brasschaat, die stopte op de Hoogboomsteenweg.

De logische humaniora's waren Sint-Michiels en Sint-Lambertus, maar papa wou dat we een ideologisch neutrale opvoeding zouden krijgen. Het werd een keuze tussen het atheneum van Kapellen of dat van Brasschaat. Dat van Ekeren kwam niet in beeld. Er werd voor Brasschaat gekozen: niet alleen omdat het een betere reputatie had, toen, maar ook omdat de weg naar school het veiligst was: zes kilometer, waarvan meer dan 5 km fietspad, op de Hoogboomsteenweg en de Augustijnslei, en dan nog langs de 'juiste' kant. Geen spoorweg of drukke Hoogboom- of Kapelsesteenweg over te steken. Tot 1976 kende ik Brasschaat eigenlijk niet.

Ekeren dan weer wel: van het gemeentehuis, uiteraard, maar ook van de hoofdbibliotheek, het zwembad De Schinde (dat we met onze school hebben ingezwommen!) en de broekenwinkel 'De kolenboer'. Ook van de muziekschool, waar ik acht jaar dictie en voordracht (moest) volgen. Enkele jaren later werd ik onafhankelijk lid van de jeugdraad van Ekeren en heb er gepleit voor de aanleg van een speeltuintje in onze wijk, daar waar het weggetje naar het *collefabriekske* was. Het is er uiteindelijk gekomen en mijn kinderen hebben er, wanneer ze op bezoek waren bij oma en opa, veel gespeeld.

Aktiecomitee "Aanhechting Kapellen"

Eind oktober of begin november 1980 krijgen de inwoners van Hoogboom en Zilverenhoek een 'geboortebericht'-pamflet in hun brievenbus.

GEBOORTEBERICHT!

AKTIEGROEP VOOR AANHECHTING AAN KAPELLEN

GEEN ILLUSIES! Zonder aktie is op 1/1/83 de fusie van Groot - Antwerpen een voltrokken feit.

Daar alle gemeentefaciliteiten in Kapellen liggen en om nog duizend andere redenen hebben wij U NODIG!

WIJ STARTEN EEN VOLKSRaadPLEGING
WIE WIL NAAR KAPELLEN??

1° Informatievergadering (Hoogboom) op 5 november te 20 h,
in zaal "Den Haasdam", Hoogboomsteenweg 301

2° Informatievergadering (Zilverenhoek) op 14 november te 20 h
in zaal "Zilverheen", Kapelste~~s~~steenweg 871

GEVRAAGD: DEEN - ARGUMENTEN

Wij rekenen op uw aanwezigheid. Kom voor het te laat is!!!!!!

Er wordt aan de plaatselijke bevolking gevraagd aanwezig te zijn op informatievergaderingen over de nakende fusie met Antwerpen. Het worden vruchtbare vergaderingen. Een nieuw gestencild pamflet vat alle argumenten samen:

I. REDENEN EN ARGUMENTEN VAN PRAKTISCHE AARD

PRO: - nabijheid van gemeentelijke diensten - Brandweer

Politie (waarschijnlijk beter toezicht dan vanuit Antwerpen)

- dienstverlening persoonlijker en sneller vanuit Kapellen dan vanwege de administratieve mastodont Antwerpen (o.a. bejaardenhulp)
- nabijheid van zeer goede onderwijsmogelijkheden in Kapellen
- inspraak in een kleinere gemeente: de grote *(sic)* van onze bevolkingsaanbreng in Antwerpen is 1 %, maar in Kapellen zou deze ongeveer 25 % zijn
- leefbaarheid van de gemeente Kapellen wordt via deze toevoeging belangrijk verhoogd, wat eveneens een betere dienstverlening zal betekenen !
- nabijheid van ziekenzorg: ziekenhuizen, dokters. ziekenfondsen
- het centrum van Kapellen zou via deze grenskorrektie meer centraal liggen in zijn eigen grondgebied.

II. REDENEN EN ARGUMENTEN VAN FINANCIËLE AARD

- PRO: - fiscaal regime (o.a. percentage onroerende voorheffing)
- schuldenlast van Antwerpen is enorm, dit terwijl Kapellen niet in de rode cijfers zit
 - kortere afstand tot de gemeentediensten betekent een kleinere of helemaal geen uitgave om er te komen
 - wij zullen vermoedelijk dezelfde financiële lasten dragen als alle Antwerpenaren, maar hebben zeker niet dezelfde mogelijkheden om ervan te genieten (o.a. goedkoop openbaar vervoer - M.I.V.A.)

III. REDENEN EN ARGUMENTEN VAN PERSOONLIJKE AARD

- PRO: - kommerciële gerichtheid op Kapellen; b.v.: markt, winkelcentra, *handelsbeurs*
- gemeentelijke faciliteiten, o.a.: zwembad, sporthall; bibliotheek, discoteek, ...
 - het verenigingsleven is gericht op Kapellen
 - landelijk karakter past meer bij Kapellen dan bij Groot-Antwerpen
 - wij zijn nu reeds een beetje een vergeten hoek in Ekeren; wat moet het dan in Antwerpen worden ?

CONTRA: - cultuurleven beter georganiseerd in Antwerpen: K.N.S., Opera, Jeugdtheater, ...

IV. ALGEMENE REDENEN EN ARGUMENTEN

- historisch:
 - precedent van aanhechting tijdens periode 40 - 45
 - gemeenteraad van Kapellen stemt op 20-9-1976 unaniem pro aanhechting

- geografisch:
 - aanhangsel ten overstaan van het grondgebied Groot - Antwerpen
 - kortere verbinding naar Kapellen centrum - wij wonen b.v. dichter bij het gemeentehuis dan vele Kapellenaren 1
- fusieprecedenten:
 - Achterbroek werd aan Kalmthout toegevoegd
 - Kalmthoutsehoek werd aan Essen toegevoegd
- wettekst:
 - alle argumenten gebruikt door de wetgever voor de fusieplannen spreken ook volledig in ons voordeel !

Op 15 januari 1981 bericht de pers over de oprichting van het Aktiekomitee "Aanhechting Kapellen" (later wordt het de Aktiegroep voor Aanhechting aan Kapellen, de A.A.K.). In de *Gazet van Antwerpen* van die dag opent het artikel *Inwoners van Hoogboom (Ekeren) wensen geen fusie met Antwerpen* als volgt: *De Ekerenaars worden ongeduldig. De fusie met Antwerpen, voorzien op 1 januari 1983, ligt zwaar op hun maag, te meer daar de hele operatie een politieke achtergrond heeft, zo meent men in de poldergemeente. In een nieuwjaarsbrief waarschuwde burgemeester Palinckx al voor de gevolgen van de fusie. Niet alleen denkt hij aan verhoogde belastingen maar erger nog: Antwerpen wordt zo'n grote stad dat de kleine man niet zal opgemerkt worden.* De krant meldt verder dat, als de fusie dan toch zou doorgaan, de bewoners van Mariaburg naar Brasschaat willen en deze van Hoogboom naar Kapellen. Volgens de bewoners is de politiek enkel bezig met de vraag "Waar halen we voor onze partij de meeste stemmen vandaan?". *Juist die houding is men in Ekeren grondig beu.* Uit de stukken over de oprichting van het aktiekomitee dat men in het documentatiecentrum Antwerpse Noorderpolders heeft bewaard, blijkt inderdaad dat het aktiekomitee een burgerinitiatief is dat losstaat en los wil staan van de partijpolitiek¹⁶. Het Aktiekomitee zal ook later, in zijn communicatie, benadrukken dat het politiek neutraal is. De kranten (ook *Het Volk*, *De Nieuwe Gazet* en *De Morgen* berichten hierover) zijn het initiatief goedgezind, want met uitzondering van *De Morgen* vermelden ze alle of het rekeningnummer waarop een steunbetuiging kan gestort worden, of contactgegevens met telefoonnummer¹⁷. Men vindt de argumenten wel redelijk, vooral omdat ze verwijzen naar het KB over de fusie, waarin staat dat de eenheid van straten en wijken niet mag gebroken worden en dat met geografische factoren moet rekening gehouden worden. *De wijk Hoogboom hoort geografisch en economisch bij Kapellen*, zo schrijft de *Gazet*.

In februari 1981 geeft de SP van Kapellen een brochure uit n.a.v. 10 jaar SP-bestuur te Kapellen. In de brochure worden de standpunten inzake de fusie nog eens aangescherpt. Kapellen is volledig buiten de fusie van 1976 gebleven dankzij zwaar protest tegen de aanhechting van Putte-Kapellen bij Putte-Stabroek. Dat bleek een tegenstelling SP – CVP te zijn, die dus geëindigd was in 'geen beslissing'. Ook toen, in 1975-76, had men een

¹⁶ De persmededeling werd ondertekend door vijf personen : Luc Aendenboom uit Hoogboom, die gekend was als CVP-militant, Frans Janssens uit Fort van Kapellen, Ludo Geerts uit Hoogboom, Raymond Roelands uit Hoogboom (thans voorzitter van de culturele heemkring Hobonia, die op 28 oktober 1982 een gedenkpenning uitbracht n.a.v. de grenscorrectie) en Steven Verlinden uit Fort van Kapellen, momenteel penningmeester van SP.a Kapellen.

¹⁷ In *Gazet van Antwerpen* : de h. Steven Verlinden, Zwarte Beeklaan 30, 2070 Ekeren (tel. 64.63.42)

volksraadpleging gehouden onder de kiesgerechtigden van Putte-Kapellen, die op 12 na bij Kapellen wouden blijven. In 1977 hield men een raadpleging onder alle Puttenaars en toen was 72% voor volledige aanhechting bij Kapellen (het SP-standpunt) en 27% voor volledige aanhechting bij Stabroek (het CVP-standpunt). Voor Hoogboom zit Kapellen niet zo rechtstreeks in de vuurlijn, maar de SP windt er geen doekjes om: wat hen betreft hoort Hoogboom bij Kapellen.

Een nieuw feit doet zich voor einde maart 1981, wanneer de fusie van Groot-Antwerpen definitief beklonken lijkt. Ekeren, heel Ekeren, zou toegevoegd worden aan Antwerpen. De aktievoerders kondigen een vergadering aan waar ze de resultaten van de volksraadpleging zullen toelichten en het dossier zullen verdedigen aan de hand van kaarten en luchtfoto's. Er zal vergaderd worden op zaterdag 28 maart om 10u, in restaurant 'De Bellefleur'. Er zijn nog 15 maanden te gaan tot de kieslijsten voor de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1982 worden samengesteld. Zullen de inwoners van Hoogboom en Zilverenhoek gevraagd worden hun stem uit te brengen voor de samenstelling van de gemeenteraad van Antwerpen, of van Kapellen?

Er werden die dag in het totaal 4698 antwoorden vastgesteld door de gerechtsdeurwaarder. 83% van de betrokken bevolking had dus deelgenomen aan de raadpleging. 4562 stemden voor aanhechting bij Kapellen, dat zijn 97,2% van de uitgebrachte stemmen. 122 personen waren tegen, er waren 14 ongeldige formulieren. Het A.A.K. heeft een duidelijk voorstel. Het gebied dat ten noorden de huidige grens vormt met Kapellen, ten oosten de grens vormt met Brasschaat, ten zuiden als grens de Kaartse Beek en het Schoon Schijn en ten westen de Essenhoutsebeek [dat is een andere naam voor de Zwarte Beek] heeft, dient aangehecht te worden bij Kapellen. Verder kondigt men aan welke politici zich achter het initiatief scharen: volksvertegenwoordigers Jacky Buchmann (PVV), Herman Suykerbuyk (CVP) en André De Beul (VU), alsmede senator Eddy De Baere (SP)¹⁸. De Volksunie had vroeger tegen de fusiewet gestemd.

Eind mei 1981 bericht De Morgen dat er ook in Leugenberg een aktiegroep wordt opgericht. L.A.K. staat voor Leugenberg Aansluiting Kapellen. Men wil, anders dan het A.A.K. voorstelt, niet enkel het deel Puihoek – Vloeiende – Heiveldlaan – Hoenderhoflaan

¹⁸ Jacky Buchmann, bekend van de brillenfabriek in Kapellen, werd na de fusie in 1983 burgemeester van Kapellen. Hij was in 1981 minister van huisvesting in de allereerste Vlaamse regering van Gaston Geens. In 1987 werd hij minister van middenstand in de regering Martens VII. Herman Suykerbuyk (°1934) was voor CVP van 1968 tot 1999 volksvertegenwoordiger, senator en ondervoorzitter van het Vlaams parlement. Hij was burgemeester van Essen van 1965 tot 1995. André De Beul (1938-2011) was een Vlaams politicus voor de Volksunie. Hij was volksvertegenwoordiger en senator tussen 1971 en 1991. Van 1964 tot 1982, dus ook tijdens de A.A.K.-periode, was hij gemeenteraadslid in Wilrijk. In 1990 ontving hij als eerste politicus de Arkprijs van het Vrije Woord voor zijn politieke moed, in zijn strijd tegen de strafrechtelijke vervolging van abortus. Bij de oprichting van NV-A zegde De Beul zijn steun toe aan deze partij. Amedé 'Eddy' De Baere (1923-2004) woonde als enige van de vier in Hoogboom. Hij was voor BSP / SP gemeenteraadslid in Ekeren van 1953 tot 1982 en burgemeester van Ekeren tussen 1966 en 1971, senator tussen 1977 en 1987 en werd verkozen als gemeenteraadslid van Kapellen in 1982.

en een deel van het Klein Heiken doen aansluiten bij Kapellen, maar heel Leugenberg¹⁹.

Er komt, ondanks persberichten en stickers, weinig schot in de zaak. Daarom dat er in juli 1981 een nieuwe oproep van het A.A.K. aan bevolking en pers komt. Het is tijd voor actie. De affiches moeten vernieuwd worden en meer zichtbaar zijn en er worden plannen gesmeed voor een betoging, of een autokaravaan. Men benadrukt ten aanzien van de kranten dat het een politiek-neutraal initiatief betreft. In de 'oproep aan de bevolking'²⁰ beseft het A.A.K. dat een autokaravaan niet erg ecologisch is. Het staat er zo: *"Het spijt ons eigenlijk dat de actie niet milieuvriendelijk is, maar omwille van de weersomstandigheden en de afstand, denken wij dat dit de enige manier is om onze wil te tonen en indruk te maken. U kunt uiteraard van de gelegenheid gebruik maken om nadien te winkelen."*

Zaterdag 28 november 1981 is het dan zover. De autokaravaan zal geschieden. In de Gazet van Antwerpen, De Nieuwe Gazet en De Morgen staat het draaiboek. Vertrek groep 1 Heidestraat (Fort van Kapellen); groep 2 Kerkplein – Hoogboom; groep 3 (Fuchsialaan – hoek Bernard De Vadderlaan – Hoogboom) en groep 4 Oude Weg (hoek Vloeiende – Zilverenhoek). Vertrek rond 13u. Groep 1 langs Chr. Pallemansstraat (toespraak door burgemeester De Rooy van Kapellen), Antwerpsesteenweg en Kapelsesteenweg. Groepen 2 en 3: langs Hoogboomsteenweg tot Kapelsesteenweg, waar bij groep 1 wordt aangesloten. Groep 4 langs Vloeiende tot Kapelsesteenweg en aansluiten bij groep 1. Verdere reisweg (met politiebegeleiding): Veltwijcklaan, Markt, Steenstraat, Ekersesteenweg, Noorderlaan, Noorderplaats, Italiëlei, Teniersplaats, Leysstraat, Meir, Meirbrug, Eiermarkt, Melkmarkt, Koepoortstraat, Kaasrui en Grote Markt. De Grote Markt wordt voor de gelegenheid parkeervrij gemaakt (200 plaatsen). Omstreeks 15u15 wordt een afvaardiging van A.A.K. door de Antwerpse burgemeester ontvangen.

Uit de verslaggeving valt af te leiden dat dat laatste door het Antwerpse stadsbestuur geweigerd werd. *De voor het stadsbestuur bestemde petitie werd overhandigd aan de politieagent, gelast met het bewaken van de toegang tot het stadhuis. Die overhandiging werd het sein tot een massaal toeterconcert, schrijft Het Nieuwsblad op maandag 30 november 1981. Volgens De Nieuwe Gazet had het Antwerpse stadhuis daags tevoren laten weten dat de actievoerders niet konden ontvangen worden: het Antwerpse stadsbestuur had wat de fusie betreft toch niets in de pap te brokken.* Die niet-ontvangst was wellicht één van de grootste blunders van de stad, tenminste indien ze effectief ijverde voor de aanhechting van het volledige Ekeren bij Antwerpen. *De Morgen van dezelfde dag stond stil bij de toespraak van Steven Verlinden op de Grote Markt: [Hij] wees op dan ook op het gebrek aan aandacht van de politici voor hun problemen. Als thans blijkt dat men de inwoners van deze wijken niet wenst te aanhoren, zal ook in de toekomst geen aandacht aan hun wensen worden gegeven. Men vreest dat deze afgelegen wijken enkel goed zullen zijn voor het betalen van belastingen, zonder op de diensten te kunnen rekenen.* Nogmaals verschijnt in de pers de K.B.-argumentatie: groepering van gebouwen,

¹⁹ Oprichters zijn Maria Snelders, Jos Van Sande, Luc Van Rompaey en Ludo Van Reusel. Deze laatste is momenteel districtsschepen bevoegd voor publiek domein, groenvoorzieningen en budget te Ekeren voor NV-A Ekeren. Hij pleitte op de NV-A verkiezingsite voor 'de logische grenscorrecties van Rozemaai en Schoonbroek'.

²⁰ De oproep is ondertekend door dezelfde mensen als de eerste persmededeling, aangevuld met Francis Swings uit Zilverenhoek en Jozef Van Hellemond, uit de wijk De Sterre.

geografische factoren, dienstencentra als groeperingscriterium, handelsstromingen, leefbaarheid van gemeenten.

Volgens A.A.K. lid Luc Aendenboom was de autokaravaan een massaal succes: de eerste wagens waren al aangekomen op de Grote Markt toen de laatste nog moest vertrekken. *De Morgen* spreekt van 300 wagens.

Een artikel in *De Nieuwe Gazet* van 13 januari 1982 en in *Gazet van Antwerpen* van 19 januari doet vermoeden dat de autokaravaan de aanleiding is geweest voor een interpellatie in de Antwerpse gemeenteraad. Raadslid Jos Mees²¹ (CVP) zegt dat bij de voorgenomen fusie een grenscorrectie voor Hoogboom en Zilverenhoek ten voordele van Kapellen moet voorzien worden. CVP-fractie leider Tijn Declercq²² distantieert de partij van het standpunt van Jos Mees, maar PVV- en VU-raadsleden sluiten zich aan bij de interpellant en vragen dat de zaak grondig onderzocht wordt. Burgemeester Mathilde Schroyens wijst er fijntjes op dat de Antwerpse gemeenteraad al op 7 november 1977 unaniem (dus ook met de stem van Jos Mees) het voorstel terzake van de heer Plouette onontvankelijk had verklaard en derhalve had afgewezen.

Op 9 maart 1982 schrijft *De Nieuwe Gazet* dat vier parlementsleden een wetsvoorstel zullen indienen om Hoogboom en Zilverenhoek uit de Antwerpse fusie te lichten. *De Morgen* vermeldt hetzelfde een dag later: wetsvoorstel ingediend door parlements lid Mangelschots en drie anderen.

Ook de overhandiging van een nota over de aanhechting aan premier Wilfried Martens wanneer die een lezing komt geven in Kapellen haalt de krant in mei 1982. Op 21 mei meldt *Gazet van Antwerpen* dat de minister van binnenlandse zaken, Charles-Ferdinand Nothomb, hoogdringend een officieus advies heeft gevraagd aan de Vlaamse executieve naar aanleiding van het wetsvoorstel Suykerbuyck. De Vlaamse regering heeft zich akkoord verklaard met de grenscorrectie. Dat werd bevestigd door Eddy Bruyninckx, CVP-voorzitter van Kapellen en adjunct-kabinetschef van minister Geens. Hoogboom wacht in spanning, titelt *Het Volk* op 1 juni. Op 9 juni is het zover: de Kamer van Volksvertegenwoordigers bespreekt het wetsvoorstel Suykerbuyck, Grootjans, De Beul en Mangelschots.

Uit de parlementaire handelingen, aan het woord is de rapporteur van de commissie, de heer Tant:

Door de heer Suykerbuyck werden een aantal amendementen op het voorstel ingediend.

In het eerste amendement stelt de heer Suykerbuyck voor de nieuwe grenzen van de gemeenten af te bakenen aan de hand van preciese kadastrale gegevens en deze niet met soms inmiddels verdwenen waterlopen te laten samenvallen.

²¹ Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1994 richt Jos Mees de Christelijke Volksbeweging op. Hij haalt 1,7% van de stemmen.

²² Tijn Declercq (1922-2003) was lid van de Antwerpse gemeenteraad van 1976 tot 1982. Hij was ook volksvertegenwoordiger van 1971 tot 1981 en van 1985 tot 1987. Binnen de CVP behoorde hij tot de ACW-vleugel. Hij stond bekend voor zijn inzet voor het Palestijnse volk. In 1995 was hij medestichter van de Karel De Grote Hogeschool.

Het tweede amendement regelt de beschikkingen voor de gebieden bij de grenscorrectie betrokken ten aanzien van de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen.

Een derde amendement bepaalt dat de in het overgehevelde gebiedsdeel van kracht zijnde besluiten, reglementen en verordeningen, van toepassing blijven tot ze door de bevoegde overheid van de gemeente Kapellen worden opgeheven.

Een vierde amendement bepaalt dat de grenscorrectie pas effectieve uitwerking zal hebben de dag van de installatie van de nieuwe gemeenteraad van het gefusioneerde Antwerpen.

De minister van binnenlandse zaken wijst op de bijzondere procedure: wat door de kamer en senaat wordt goedgekeurd, is een wet:

Ongetwijfeld zal de procedure die hier gevolgd werd, bij sommigen onder u menige bedenkingen oproepen.

Zij wijkt inderdaad af van de normale procedure die voorzien is bij de wet van 23 juli 1971 namelijk een bij in Ministerraad overlegd koninklijk besluit dat bekrachtigd wordt bij wet. Hoewel zéér uitzonderlijk, is de hier gevolgde procedure niet onwettelijk te noemen. Zij steunt immers op artikel 3 van de Grondwet waarin gezegd wordt dat aan de grenzen van het Rijk, van de provincies en van de gemeenten geen veranderingen of correcties kunnen worden aangebracht dan krachtens een wet.

Strikt juridisch kan deze grenscorrectie dus geschieden bij wet met als implicatie dat, vermits het hier een parlementair initiatief betreft, het voorafgaand eensluidend advies van de Vlaamse executieve niet vereist is.

Artikel 80 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen maakt immers enkel gewag van het voorafgaand advies, wanneer het gaat om een «voorontwerp van wet tot samenvoeging van gemeenten of over een koninklijk besluit tot samenvoeging van gemeenten met toepassing van de wet van 23 juli 1971 betreffende de samenvoeging van gemeenten en de wijziging van hun grenzen". Toch wil ik er onmiddellijk aan toevoegen dat niettemin het advies van de Vlaamse executieve officieus werd gevraagd en dat zij in gunstige zin heeft geadviseerd.

Die handelingen geven levendig verslag. Zoals de 'tussenkoms' van de Schaarbeekse burgemeester Nols laat zien:

De heer Suykerbuyck (op het spreekgestoelte). - *Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, collega's, na de verslaggever en de minister gehoord te hebben kan ik kort zijn. Namens mijn collega's, de heren Grootjans, De Beul en Mangelschots met wie ik dit voorstel heb ingediend, bedank ik de rapporteur en de leden van de commissie, alsook de minister en zijn administratie voor hun hulp om dit voorstel op de juiste rails te plaatsen en het te brengen waar het moet zijn, met name in deze Kamer.*

Ik ga thans niet aantonen waarom deze correctie evident is. Men kan inderdaad stellen dat er nog heel wat andere correcties even evident zijn. Alleen wil ik er de nadruk op leggen dat dit tot de zogenaamde operatie behoort die ertoe strekt de enkele rimpels die er nog bestaan in verband met het operationeel worden van de fusie Antwerpen glad te strijken.

Allicht wordt de vraag gesteld waarom men deze correctie niet in het totale pakket van de

vele correcties steekt die nog hangende zijn en nog moeten behandeld worden.

M. Nols. – *Anvers!*

De heer Suykerbuyck. - *In 1975 hebben wij voor Antwerpen een uitzondering gemaakt, Mijnheer Nols. Deze uitzondering brengt ons tot de vrij eigenaardige situatie dat de procedure vastgelegd in de wet van 1971 waarbij men het advies van de gemeenteraad moet vragen op basis waarvan dan een koninklijk besluit wordt voorgelegd, in dit geval niet mogelijk is. De fusie van Antwerpen werd wel gestemd maar niet uitgevoerd.*

Op 12 juni stelt de Kamer voor: Ekeren-Hoogboom en Ekeren-Zilverenhoek worden Kapellen vanaf 1 januari 1983. Er zijn 146 ja-stemmen en acht onthoudingen: mevrouw Boniface-Delobe en de heren Clerfayt, Cools (B. Cools), Defosset, Desutter, Lestienne, Nols en mevrouw Spaak. Het moet dan nog naar de Senaat. Op 17 juni heeft de Senaatscommissie eenparig haar akkoord met de correctie betuigd. Ze zou zelfs aangedrongen hebben om de spoedprocedure toe te passen. *Tot spijt van anderen, zoals de Elsdonkenaren die liever bij Edegem zouden aangesloten zijn, maar die geen initiatief daartoe hebben genomen, schrijft Gazet van Antwerpen.* Of St-Mariaburg, dat gewoon door de gemeentegrens middendoor wordt gereten en liever deel van Brasschaat zou geworden zijn. Op 23 juni is het dan formeel: ook de Senaat geeft haar akkoord. Tijdens het debat de dag tevoren wordt even verwezen naar Edegem, maar verder blijkt er niet veel onenigheid te zijn in de Senaat. Ook in de Senaat zijn er acht onthoudingen, van Franstalige senatoren. Om hun motief gevraagd antwoorden ze (misschien verrassend) communautair:

M. Van Roye. - *Nous nous sommes abstenus parce que ce projet concerne essentiellement les habitants de la région intéressée et doit dépendre de leur seule décision. Nous sommes par ailleurs opposés à la création de grandes entités. C'est pourquoi c'est un problème dont nous ne voulons pas avoir connaissance,*

M. le Président, - *La parole est à M. Roland Giller,*

M. R. Gillet. - *Je me suis abstenu parce que nous ne connaissons pas bien les limites de ces communes qui appartiennent à une autre région.*

De gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1982 in Kapellen

De verkiezingsmachine komt op gang. PVV-Kapellen verwelkomt alle nieuwkomers met een imitatie-telegram van Gemeenschapsminister Jacky Buchmann in hun brievenbus. Maar, zo meldt *De Nieuwe Gazet*, ook andere prominente politici die in de Ekerse gemeenteraad zetelen, wonen in de AAK-wijken: SP-senator Eddy De Baere, PVV-provincieraadslid Karel Helsen, en CVP-schepenen René Buyst. Deze laatste, zo leidde ik af uit een gesprek met één van de protagonisten, was tijdens de actie eerder afzijdig gebleven: hij zou liever schepenen zijn geworden in Antwerpen. Die René Buyst rekende een en ander voor: Kapellen zal groeien van 14.378 naar 22.398 inwoners. In Kapellen zullen er vier gemeenteraadsleden en één schepenenambt bij komen. Het zal er 66 straten,

36 kilometer lang, bijkrijgen, waarvan 12 met dezelfde naam in Kapellen, die dus van naam zouden moeten veranderen (zoals de Vredelaan die Vinusakker werd). Er wordt patrimonium overgedragen, zoals de gemeentelijke basisschool 'De Platanen' met 83 leerlingen (10 jaar eerder had Kapellen al haar gemeentescholen gesloten), de pastorie, de twee gemeentelijke bibliotheekfilialen met 811 ontleners en enkele onbebouwde percelen. Ook de Hoogboomse afdeling van de muziekacademie, met 130 ingeschrevenen, gaat mee. Het jeugdatelier van mevrouw Vos, volgens inspecteur Christiaens één van de beste van het Vlaamse landsgedeelte, gaat mee. En dan zijn er nog scouts en chiro, gepensioneerdenvbonden en allerlei sociale organisaties, waaraan Ekeren 77.921 fr. betaalde aan subsidies. De kerk van Hoogboom en het landschap errond worden als beschermd monument overgedragen (dat ze beschermd werden, weet ik nog: plots mochten mijn ouders er de auto niet meer parkeren als er naar de mis gegaan werd). Nog op te lossen probleem is de TV-distributie. Kapellen is aangesloten bij Interanda, Ekeren bij Telekempo. En de brandweer van Kapellen moet overal op het nieuwe grondgebied andere hydranten installeren, want ook die hebben een andere aansluiting.

Op 10 oktober 1982 mag ik voor het eerst gaan stemmen.

Natuurlijk brengen de verkiezingen ook spanningen mee. Het A.A.K. voelt zich verplicht een open brief te richten aan de bevolking en politici van Nieuw Kapellen, met de boodschap dat de politici niet te veel pluimen op hun hoed moeten steken, want dat er maar vier van hen, en pas laat, in gang zijn geschoten. Een lang pamflet wordt verspreid door één van de bezielers van het eerste uur, Steven Verlinden, die op het einde de A.A.K. moet verlaten en een pleidooi houdt pro Louis De Rooy en Eddy De Baere. Ook Ekers schepen René Buyst, wiens naam niet veel voorkomt tijdens de actiemaanden, doet ijverig mee aan de verkiezingen, onder andere met een brief aan Ekers gemeentepersoneel dat zou willen overstappen naar het kader van Kapellen. Bitterder wordt het wanneer na de verkiezingen blijkt dat de Kapelse SP zijn absolute meerderheid verliest en naar de oppositiebanken moet verhuizen. De grote winnaar van de gemeenteraadsverkiezingen van 1982 is AGALEV, die van 0 naar 2 zetels gaan en stijgen van 0 naar 10% van de stemmen. PVV gaat van 21% naar 23,4%, maar haalt wel 3 extra zetels binnen. SP gaat van 12 naar 11 zetels, maar nu er 27 zitjes zijn, heeft men 14 zetels nodig om een absolute meerderheid te halen²³. De SP zat in Kapellen in een moeilijk parket tussen de verkiezingsuitslag en 1 januari. In een bestuur van lopende zaken wou het geen fundamentele beslissingen nemen over de overname van tal van zaken uit Ekeren. Dat leverde hen kritiek op, als zouden ze de overdracht van de nieuwe inwoners willen boycotten. Blijkbaar had geen nieuwe inwoner na de verkiezingspropaganda nog iets te horen gekregen van wat en hoe er nu iets ging veranderen. Bovendien had de SP klacht neergelegd en had men de vernietiging van de verkiezingen gevraagd.

Een ding weten de nieuwe inwoners zeker: ze zullen voortaan minder belasting moeten betalen, schrijft Het Volk op 29 december 1982. In Ekeren vertolkt de laatste

²³ In 1982 werd Guy Verhofstadt voorzitter van de PVV. Het eerste burgermanifest dateert van 1989. Het was pas bij de verkiezingen van 1988 dat de VLD fors winst maakte, en wel doordat de SP totaal van de kaart geveegd werd. Louis De Rooy haalde met zijn eigen lijst 3 zetels, de rest van de SP nul zetels. In 1988 haalde PVV 13 zetels en CVP 7 zetels. AGALEV verloor toen zijn enige twee zetels.

burgemeester, Frans Tiest, bij zijn afscheid de begrafenisstemming die er heerst. Ekeren was altijd tegen de fusie (alleen Bruno Peeters, die fractieleider CVP wordt, en John Lambrechts van de SP gaan over naar de Antwerpse gemeenteraad). En alleen al voor de opcentiemen op de onroerende voorheffing zullen de Ekerenaars het dubbele mogen neertellen.

Op 31 december 1982 om 10u30 vond de officiële overhandiging plaats van de stukken van bevolking, burgerlijke stand en technische diensten. De politiecommissaris overhandigde aan zijn Kapelse collega het strafregister. Burgemeester Louis De Rooy bedankt dat ook de turntoestellen werden overgedragen, net als de boeken van de bib (dat laatste was aan een voorwaarde gekoppeld: dat de filialen zouden blijven bestaan). Frans Tiest zei dat de inwoners van deze Ekerse wijken goede belastingbetalers zijn. Wat Louis De Rooy de reactie uitlokte dat Hoogboom het "Versailles" van Kapellen wordt. Maar diezelfde De Rooy was in zijn nieuwjaarstoespraak erg bitter – door de klachten bij de Raad van State kon het nieuwe bestuur onder leiding van Jacky Buchmann niet onmiddellijk aantreden. *De Ekerse wijken moesten niet denken dat Kapellen bij hen werd gevoegd: het was andersom. De inwoners van die wijken hebben veel pretentie, ze mogen blij zijn nu geen sinjoor te moeten zijn.*